

ג ל י ר נ ר ת ל ע י ר ו נ ב פ ר ש ת ה ל ב ר ע
ערוכים בידי נחמה ליבוביץ - השנה השליש-עשרה
יו"ל ע"י מוסד תורה והשכלה למבוגרים ולנוער
הסתדרות נשי מזרחי אמריקה

כ"ב

בלק (תשי"ד)

א. שאלה כללית:

לפסוקים כ"א - ל"ג מקשה אברבנאל:
אם היתה ראית מלאך ה' הוא כמו שהיה דבור האתון - פלא, מה היה תכלית
הפלא ההוא ותועלתו, כי הנה הקפה"ו לא יחדש מופת כי אם על דבר ההכרח,
ולא מצינו בזה תכלית אחר אלא שדבר המלאך אל בלעם וזה כבר היה אפשר שיאמר
לו מבלי שתראה האתון את המלאך ולא שתדבר כלל.

התוכל לענות לשאלתו ולהסביר מהי משמעות הספור הזה!

העזר בדברי הרמב"ן כ"ג ד"ה ותרא האתון החל מן "וטעם הבס".
" " " " " ספורנו כ"ג " ותלך בשדה.
" " " " " ויפתח ה' את פי האתון.

ב. י"ב לא תלך עמהם.

הרכסים לבקעה: אחת דבר אלוקים כל ילך, והוא לא אמר: נואש,
אולי יקלל, ונסהו שנית. ונאמר לו: הדבר אשר אדבר אליך תהיה
מוכרח לדבר ומה בצע בלכתך? ועודנו לא ישוב. (מליצה זו לקוחה
מיזמיהו מ' ה', ופרושה כאן: למרות כל דברי ה' לא חזר בו
מבונתו הרעה.) ונסהו שלישיית; כי כל אלה יפעל אל עם גבר והפחיד
את האתון להטותה מן הדתך, - לא עשתה זאת תמול שלשום - אולי
יפקח את עיניו ויראה כי חתחתים בדרכו, ולא תצלה; ואחרי הטוח
עיניו מראות נגלה אליו ברחמיו ולמדו דעת כי חרץ דרכו לנגדו
ולא יתנונו לדבר כי אם אשר ישים בפיו. או אז (= אולי על ידי כך)
יקיץ משנתו והתודה אשר חטא. והוא ברעתו ענהו: (פסוק ל"ה) "אם
רע בעיניך אשובה לי" - עתה הניחו ברוע לבבו והלך לו.

1. האם רצה בעל הרכסים לבקעה לישוב אותה שאלה אברבנאל
לעיל (שאלה א) או רצה לישוב שאלה אחרת?

2. מה רצה מצא בעל רכסים לבקעה בפ' ל"ד עד שדורשו לגנאי?

ג ל י ר נ ר ת ל ע י ר ו נ ב פ ר ש ת ה ש ב ר ע
ערוכים בידי נחמה ליבוביץ - השנה השליש עשרה
יו"ל ע"י מוסד תורה והשכלה למבוגרים ולנוער
הסתדרות נשי מזרחי באמריקה

כ"ז י"ב - כ"ג.

פנחס (תשי"ד)

א. לשאלת סמיכות פרשה זו לפרשת הקודמת:

רש"י י"ב ד"ה עלה אל הו העברים

" "

רמב"ן

הירש

(תרגום מגרמנית): נסתים סדר חלוקת הארץ. לזה נוסף הבאור שמשה
בעצמו לא יכנס אל הארץ. תפקידו של משה מוגבל בהולכת העם אל ארץ
התורה והכנתו הגמורה להתנחלות בה ולשמירת פקודתו בתוכה. הוא ימות
בראותו את הארץ שאליה אבל לא אל תוכה וליך את העם. זה לא היה
דבר חדש למשה. הגזרה הזאת נודעה לו כבר מימי המאורע בקדש. אבל
כאן בא הדבור להזכיר למשה, כי הגיע אל תכלית הליכתו עלי אדמות,
כדי שיבצע עוד כל מה שכלבו לעשות בסרם לכתו ואיננו וכראש ובראשונה,
כדי שיבקש הוא עצמו על מנוי ממלא מקומו אחריו וכדי שהוא עצמו
בידיו יבצע מנוי זה.

מה ההבדל בין שלש דעות אלה?

ב. הטה את פסוקינו י"ב - י"ד לדברים ל"ב מ"ח - נ"ב.

1. כיצד יש לבאר כפילות זו?

2. התוכל להסביר את הטעם של שנויים אחרים?

3. היכן מצינו בדברי רש"י למרקנדז אותו רעיון שאותו מסביר בעל רכסים לבקעה?
 אג. כ"ב ויחיצב מלאך ה' בדרך לשטן לו.
 ספורנו ד"ה לשטן לו.
 מה הקטי בפסוקנו שרצה ספורנו לישב בדבריו?

ד. כ"ג ותרם האתון את מלאך ה'.
 ר' יוסף אבן כספי: טירת כסף: אבל בענין האתון איני צריך לדבר כלל, כי די כמה שקדם בזה המורה (מורה נבוכים) אמר ב' פרק מ"ב, כי היה כל זה במראה הנבואה ולא דברה האתון כלל). אמנם אגיד מה שקרה לי עליו זה מעט מן השנים והוא, כי שאלני אחד - מהפשי סומים בזולתם ולא ירגיטו בנמצא אתם - אם אמיץ שדברה האתון, ואני עניתיו מבלי הבטה אל מראתו ואומר: חי ה', אני מאמין בכל מה שכתוב בתורה ולמה לא אאמין בפסוק "ותאמר האתון" ובפסוק "וידבר חמור".

ר' יוסף אבן כספי: אדני כסף: ויחיצב מלאך ה': היה זה בתנוסה, כי התנמנם בלעם ברכבו, כמנהג רבים מבני אדם, כל שכן שהסכים בבקרה והכה לכו אותו על מהלכו... עד כי נשקע יטן או מתנמנם בזה הענין והגיע לו כל הדמיון הנזכר.

שד"ל: לא יבצר מעם האל לעשות שתדבר האתון, אבל לא היה אפשר שלא יחריד בלעם ושני נעוריו חרדה גדולה ולא היה אפשר שיהיה בן כח להשיב לה דבר, על כן יתכן שלא דברה כדבור של בני אדם, כי "ומדבר" אין כתוב כאן. אבל השמיעה בפח קול יללה שהיה סוכן ממנו "מה עשיתי לך?" והוא בכעסו השיב לעומתה כאדם הצועק לבחמתו: "כי התעללת בי...". וחיא חורה ונערה כאלו תאמר (ל'): "חלא אבכי אתונך...". או נכמרו רחמיו עליה ואמר (ל'): "חלא", כלומר: אין דרך הבטחה הזאת להתעלל בי. והנה אמר כי ה' פתח את פי האתון, כי נערה באופן משובה מסתגרה. והכה הפסוק "ה' שפתי תפתח" אין ענינו דבור הוצץ מן הטבע... היה שם גם אמתי, אבל היה גם נסתרי...

1. מה בין דעת הרמב"ם, אבן כספי, שד"ל ומה המטותף בטלעתם?
2. מה רצה שד"ל להוכיח ע"פ חפ"ה שפתי תפתח?
3. לאיזו פסוק בתורה יכוון בעל "טירת כסף" ב"וידבר חמור" ומה רצה לומר בו?

ג. השווה את פסוקינו י"ב - י"ז לפרשה דברים ג' כ"ג - כ"ו. התוכל להסביר, למה לא נזכרת כאן בקשתו של משה בין פסוקים י"ב - י"ז. לפסוקים ט"ו - כ"ג. ענה לשאלה זו אחרי עיינך בגליון דברים תש"ח שאלה ד' 3.

ד. רמב"ן י"ב ד"ה עלה אל הר העברים, מה חן השאלות המתעוררות למקרא פרשתנו המתורגמת בדברי הרמב"ן האלה!

ה. שאלות לטון וטוננון:

1. כיצד יש לבאר את כפל הבטוי פ' י"ב וראה את הארץ " י"ג וראית אתה
2. י"ד. מה מובנה של מלת "כאשר" בפסוק זה?

ו. שאלות ודיוקים ברש"י:

1) י"ב עלה אל הר העברים לפי דעת כמה מפרשי רש"י אין רש"י מביא שני פרושים - תירוצים לקושיא אחת, אלא אם כן אין אחד מהם מתוך את קושיאו כל צרכה. (ע' גליון פנחס תש"ד ב'1, ויצא תש"ה א' 5) הסבר, למה מביא רש"י כאן את שני פרוטיו לבאר את סמיכות הפרשיות ולמה לא הסתפק באחד?

2xx) י"ג ד"ה כאשר נאסף אהרן מה קשה לו? עד "על אשר לא..." מה ראה לענות שני תירוצים?

תשובות וגם שאלות נא לטלוח לנחמה ליבוביץ, קרית משה ירושלים